

ΑΓΙΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΚΡΗ – ΑΠΑΝΤΑ Α΄

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μητροπολίτης Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς κ. ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ

όμότιμος καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ

καθηγητής Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΜΑΝ

καθηγητής Βιβλικής Θεολογίας Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου

ΟΛΕΓΚ ΡΟΔΙΩΝΦ

καθηγητής Πατρολογίας, Όρθόδοξο Πανεπιστήμιο Αγίου Τύχωνος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΛΑΜΑΚΗΣ

καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

καθηγητής Αρχαίας Έλληνικής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Θράκης

ΜΟΝΑΧΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ Βατοπαιδινός

Διευθυντής Σειράς: ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΕΛΙΤΖΑΝΙΔΗΣ

ISBN 978-618-5501-13-6

© 2021, ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

Καρυές, 630 86 ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ, τηλ.: 23778.88087 – e-mail: pek@vatopedi.gr

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΜΜΒ – 1

ΑΓΙΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΚΡΗ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α΄

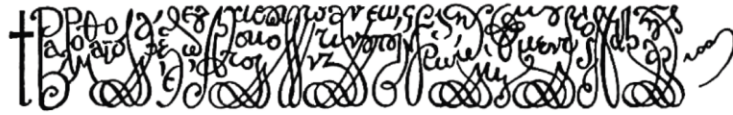
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ:
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΜΠΑΡΟΥΛΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΜΕΤΑΓΡΑΦΗΣ:
ΕΥΜΟΡΦΙΛΗ ΣΥΡΑΝΙΔΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2021

Ὁσιώτατοι ὁ τε Ἡγούμενος Ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἐφραίμ
καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει Ἱερᾶς Βασιλικῆς,
Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου,
τέκνα τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη τῇ
ὑμῶν Ὁσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Μετὰ χαρᾶς πληροφορηθέντες περὶ τῆς δημιουργίας ὑπὸ
τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς μιᾶς νέας σειρᾶς ἐκδόσεων Πατε-
ρικῶν κειμένων ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστιανικὴ Γραμματεία»,
εὐχαρίστως ἀποστέλλομεν τὸν παρόντα Πατριαρχικὸν χαιρε-
τισμὸν ὡς εὐλογίαν διὰ τὴν ἀγαστὴν ταύτην πρωτοβουλίαν
διαδόσεως τῆς αἰεὶ ἐπικαίρου Πατερικῆς σοφίας.

Ἐπαινοῦμεν πᾶσαν προσπάθειαν προβολῆς τῶν ἀνεκτι-
μήτων θησαυρῶν τῆς Πατερικῆς σκέψεως. Τὰ Πατερικὰ
κείμενα ἀποτελοῦν ταμειυτῆρα ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν
ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, «οὐσιαστικὸν ὄρον ἀναφορᾶς» διὰ
τὴν Ὁρθόδοξον θεολογίαν, «ὄχι μικροτέρας σημασίας ἀπὸ τὸν
λόγον τῆς Ἁγίας Γραφῆς», ὅπως σημειώνει ὁ μακαριστὸς π.
Γεώργιος Φλωρόφσκι, ἀνεξάντλητον πηγὴν ἐμπνεύσεως διὰ
τὸ ποιμαντικὸν ἔργον καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐν
τῷ κόσμῳ. Βεβαίως, δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα τῶν Πατέ-
ρων ἔτοιμοι ἀπαντήσεις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρό-
νων προβλημάτων. Ἀπαιτεῖται μελέτη, ἐπισταμένη ἔρευνα
καὶ θεολογικὴ ἐργασία, διὰ νὰ ἀνακαλύψωμεν καὶ νὰ δια-

τυπώσωμεν ἐπικαίρως τὸ μήνυμα τῶν Πατέρων, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀνάχωμα κατὰ τῶν διαβρωτικῶν τάσεων τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ὁρθῶς ἔχει σημειωθῆ, ὅτι ἡ «ἀνακάλυψις τῶν Πατέρων» ἦτο «ἐν ἱστορικῶν γεγονόσιν ποῦ σημάδεψε τὸν 20^{ον} αἰῶνα» καὶ «ἄνοιξε καινούργιους ὁρίζοντες στὴν Θεολογία».

Ἡ διατυπωθεῖσα κριτική, ὅτι ἡ σύγχρονος «Ἐπιστροφή εἰς τοὺς Πατέρας» δὲν προώθησε τὴν συνάντησιν τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὸν σύγχρονον κόσμον, δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν αὐθεντικὴν σχέσιν μὲ τοὺς βαθυστοχάστους αὐτοὺς Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναφέρεται εἰς μίαν ἀνιστορικὴν προσέγγισίν των, εἰς τὴν προσκόλλησιν εἰς τὸ γράμμα καὶ ὄχι εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, ἡ ὁποία ἦτο διάλογος μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς, ἀπάντησις εἰς τρεχούσας προκλήσεις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ Θεολογία τῶν Πατέρων παρέχει εἰς ἡμᾶς θεμελιώδη κριτήρια δι' ἓνα δημιουργικὸν διάλογον μὲ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος, εἰς κάθε περίπτωσιν, θέτει εἰς τὴν Θεολογίαν ἰδιαιτέρας ἀπαιτήσεις. Συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων, ἡ συνάντησις μὲ τὸν σύγχρονον κόσμον ὀφείλει νὰ ἐκτυλίσσεται ἐν ἀκλονήτῳ πιστότητι πρὸς τὴν Παράδοσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ «ἐν τῷ κόσμῳ», ἀλλ' «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» χαρακτῆρος τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ κύριοι συντελεσταὶ τῆς συζεύξεως Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ γεγονὸς καθοριστικῆς σημασίας ὄχι μόνον διὰ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Πατέρες κατώρθωσαν νὰ ἐκφράσουν μὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρολογίαν τῆς ἐλληνι-

κῆς φιλοσοφίας «μίαν ἐξ ὁλοκλήρου νέαν ἐμπειρίαν». Ἡ χρῆσις τῆς φιλοσοφικῆς ὀρολογίας οὐδόλως ὠδήγησεν εἰς «ἐξελληνισμόν τοῦ Χριστιανισμοῦ». Οἱ Πατέρες ἦσαν γνωστοί τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ σπουδαῖοι θεολόγοι, πάντοτε ἐν ἐπιφυλακῇ ἀπέναντι εἰς τοὺς κινδύνους εἰσόδου εἰς τὴν θεολογίαν ὀθνεῖων στοιχείων. Προφανέστατα, ἡ σύζευξις Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐσήμαινε μινιμαλιστικὴν καὶ συγκρητιστικὴν ἐναρμόνησίν των. Οἱ Πατέρες συνέβαλον εἰς τὴν διάσωσιν καὶ ἀνάδειξιν κεντρικῶν στοιχείων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐνεπλούτισαν δὲ καὶ τὴν θεολογικὴν σκέψιν διὰ τοῦ «ἐκχριστιανισμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ». Οὕτω, τὰ ἔργα των δὲν εἶναι ἀπλῶς «θρησκευτικὰ» κείμενα, ἀλλὰ ἐξαιρέτα μνημεῖα τοῦ παγκοσμίου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἐπευλογοῦμεν τὴν δημιουργίαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου τῆς σειρᾶς ἐκδόσεων Πατερικῶν ἔργων, μετ' ἐγκύρου μεταφράσεως εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστιανικὴ Γραμματεία», ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι τὸ ἐγχείρημα τοῦτο, ἡ ἐποπτεία τοῦ ὁποίου σοφῶς ἀνετέθη ὑφ' ὑμῶν εἰς ὑψηλοῦ κύρους Ἐπιστημονικὴν Ἐπιτροπὴν, θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν εὐρυτέραν διάδοσιν καὶ μελέτην τῶν Πατερικῶν κειμένων καὶ εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς γνησίας ὀρθοδόξου πνευματικότητος.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, συγχαίροντες ὑμῖν διὰ τὴν παροῦσαν πρωτοβουλίαν, ἐκφράζοντες δὲ τὴν εὐαρέσκειαν ἡμῶν διὰ τὴν συμβολὴν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἀδελφότητος εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐκδόσεως σημαντικῶν ἔργων θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πνευματικότητος, καταστέφωμεν ὑμᾶς διὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν

εὐλογίας καὶ ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, πρεσβείαις πάντων τῶν Βατοπαιδινῶν Ἁγίων, τὴν πλουσιόδωρον χάριν καὶ τὸ ἀμέτρητον ἔλεος τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνουμένου Θεοῦ.

ξ̄ τῶν ἁγίων ^{βλ' Μαρτίων} διασούσθω εἰς Θεὸν εὐχόμενοι ξ̄.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένα από τὰ πολὺ ὁμορφα καὶ παρήγορα πράγματα γιὰ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ κατόρθωσε ἡ γενεὰ τῶν Ἑλλήνων θεολόγων τοῦ '60, ἦταν ἡ ἔκδοση τῶν Πατερικῶν κειμένων. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μαζί με τὰ ἔργα τους εἶχαν λησμονηθεῖ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους θεολόγους τῆς προγενεστέρως περιόδου. Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων ὅμως, αὐτὸ ποὺ διαπιστώσαμε μετὰ λύπης ἦταν ὅτι πολλὲς ἀπὸ τὶς μεταφράσεις στὰ νέα ἑλληνικὰ τῶν κειμένων αὐτῶν δὲν ἀπέδιδαν τὸ σωστὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ πολλὲς φορὲς ἡ ἀντίστοιχη ἔκδοση τοῦ πρωτοτύπου κειμένου ἦταν ἐλλιπὴς καὶ προβληματική.

Εἶναι καιρὸς ποὺ σκεφτόμασταν γιὰ κάποια λύση πάνω στὴν ἔκδοση αὐτῶν τῶν κειμένων, καὶ τώρα εἴμαστε στὴν εὐχάριστη θέση νὰ ἀνακοινώσουμε στὸ εὐρύτερο κοινὸ ὅτι ἡ Μονὴ μας ἐγκαινιάζει μίαν νέα ἐκδοτικὴ σειρὰ μετὰ τὴν ὀνομασία «Χριστιανικὴ Γραμματεία», ποὺ θὰ συμπεριλαμβάνει κείμενα Πατέρων μετὰ τὸ σωστὸ, κριτικὸ κείμενο καὶ μετὰ τὴν ἀντίστοιχη προσεγμένη, ἐπιμελημένη μετάφραση. Γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν ἀρτιότερη, καλύτερη, ποιτικότερη ἐργασία ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, συστήσαμε μίαν ὁμάδα μεταφραστῶν, ἐπιμελητῶν καὶ συνεργατῶν ποὺ θὰ δουλεύουν πάνω σὲ αὐτά, καθὼς καὶ μίαν Ἐπιτροπὴ μετὰ ἐξάιρετους θεολόγους καὶ φιλόλογους καθηγητὲς καὶ γνῶστες τῶν ἐκδοτικῶν ποὺ θὰ ἐπιβλέπουν ὅλη τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν, τοὺς ὁποίους καὶ εὐχαριστοῦμε θερμὰ.

Στήν σειρά, ἐκτὸς ἀπὸ κείμενα Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων θὰ περιληφθοῦν καὶ τὰ Πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως καὶ ἄλλων σημαντικῶν Συνόδων. Κείμενα στὰ ὁποῖα θὰ μπορεῖ πλεόν νὰ ἔχει πρόσβαση ὄχι μόνον ὁ εἰδήμων ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπλὸς πιστὸς ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ θεολογικὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρῶτα κείμενα στήν ἐγκαινιαζόμενη σειρά «Χριστιανική Γραμματεία» ἐντάσσουμε τὰ Ἰπαντα τοῦ Βατοπαιδικοῦ Ἁγίου Μακαρίου Μακρῆ, κείμενα δυσεύρετα κατὰ τὸ πρωτότυπό τους καὶ ἀνέκδοτα ὡς πρὸς τὴν μετάφρασή τους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Μακάριος εἶναι ἄγνωστος στὸ εὐρὸ κοινό.

Τὰ χρόνια τῶν τελευταίων Παλαιολόγων Αὐτοκρατόρων, ἂν καὶ ἦταν ἐποχὴ φθορᾶς καὶ παρακμῆς μὴ ἀναστρέψιμης, ἐντούτοις καμμία πολιτικὴ συγκυρία ἢ οἰκονομικὴ δυσπραγία δὲν φαινόταν νὰ ματαιώνει τὴν δυνατότητα νὰ πραγματοποιήσουν οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀπώτερο σκοπὸ τῆς ὑπάρξεώς τους. Ἔτσι, μερικὲς μόνο δεκαετίες πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453), παρατηρεῖται μιὰ μεγάλη ἀνθηθὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων, παρὰ τὴν στρατιωτικὴ καὶ γεωγραφικὴ συρρίκνωση τῆς Αὐτοκρατορίας, θανάσιμα τραυματισμένης ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτη ἄλωση τοῦ 1204. Κοντὰ σὲ ὅλα αὐτά, τὸ παρήγορο καὶ ἐλπιδοφόρο κυρίως εἶναι ἡ ἀνάδειξη ἐναρέτων καὶ ἁγίων μορφῶν ποὺ λαμπρύνουν καὶ φωτίζουν μὲ τὴν παρουσία τους τοὺς δύσκολους ἐκείνους καιροὺς.

Μόνον ἡ Ἱερά Μονὴ Βατοπαιδίου ἔχει νὰ ἐπιδείξει πάνω ἀπὸ πλειάδα Ἁγίων τῆς περιόδου αὐτῆς: οἱ Ὁσιομάρτυρες Κοσμᾶς καὶ Εὐθύμιος καὶ οἱ Δώδεκα συναθλητὲς Ὁσιομάρτυρες (†1280), ὁ Ὁσιος Νικόδημος ὁ Ἡσυχαστῆς (†1320),

ὁ Ὅσιος Γερμανὸς Μαρούλης (†1336), ὁ Ὅσιος Σάββας ὁ διὰ Χριστὸν Σαλός (†1349), ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (†1359), ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος ὁ Κόκκινος (†1379) καὶ ἄλλοι πολλοί, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι.

Μεταξὺ αὐτῶν διαπρεπῆ θέση κατέχει καὶ ὁ Ἅγιος Μακάριος Μακρῆς (†1431). Γεννηθεὶς στὴν Θεσσαλονίκη ἀπὸ εὐσεβεῖς καὶ ἐπιφανεῖς γονεῖς, ἐκάρη μοναχὸς στὴν Ἱερά Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου ὅπου ἔγινε πρότυπο ὑποταγῆς σὲ δύο διαδοχικὰ ἐναρέτους καὶ λογίους Γέροντες. Ἐγκαταβίωσε στὴν Μονὴ μας γιὰ περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι χρόνια καὶ ἀσκήθηκε σὲ ὅλες τὶς μοναχικὲς ἀρετές. Ὑπῆρξε ἀληθινὸς ἀθλητὴς τοῦ πνεύματος ἀφοσιωμένος στὴν νήψη καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ. Βίωσε τὴν θεία Χάρη σὲ τέλειο βαθμὸ, καὶ γνώρισε ἐμπειρικὰ τὰ βᾶθη τοῦ Πνεύματος. Παράλληλα ἐπιδόθηκε στὴν θεολογικὴ κατάρτιση καὶ τὴν συγγραφὴ. Ἐν ὑπακοῇ ἀνέλαβε δράσεις καὶ ἀποστολὲς ἐκτὸς τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας, καθὼς εἶχε κερδίσει τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν φιλίαν τῶν Παλαιολόγων Αὐτοκρατόρων Μανουὴλ τοῦ Β' καὶ Ἰωάννου τοῦ Η'. Καὶ αὐτὲς οἱ ὑψηλὲς συνεργασίαι ἦταν ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Μακρῆ, ὁ ὁποῖος ἀκολουθώντας τὴν πάγια τακτικὴ τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως δὲν ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὰ τεκταινόμενα ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἦταν ἕτοιμος νὰ συνδράμει στίς τρέχουσες ἀνάγκαις τῆς κοινωνίας.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ κατὰ πλάτος βίου καὶ τῶν *Ἀπάντων* τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Μακρῆ θὰ συμβάλει στὴν οἰκοδομὴ τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ στὸ νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστὸς ὁ ἐν λόγῳ Ἅγιος, ποὺ ὑπῆρξε ἓνας ἀκραιφνῆς Ἀγιορεί-

της μοναχός με έμπειρίες τοῦ ἀκτίστου φωτός, ταπεινός και ἀκτήμων, ἀσκητικός, σπουδαῖος λογογράφος, φίλος και σύμβουλος Αὐτοκρατόρων, Ἡγούμενος και ἀνακαινιστής τῆς περίφημης Μονῆς Παντοκράτορος στήν Κωνσταντινούπολη, διδάσκαλος ἐπιφανῶν μαθητῶν.

Εὐχόμεθα ὅτι με τήν νέα αὐτή ἐκδοτική σειρά ἡ θεία Χάρις θά ἐνεργήσει στοὺς ἀναγνώστες τῶν ἀνεκτιμῆτων αὐτῶν κειμένων τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὥστε νά γίνονται μέτοχοι τῆς σοφίας τους, ἀλλά και τῆς ἀληθινῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε νά ἀξάνονται στήν πνευματική γνώση.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς
Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

f 'Θραυμ. 'Εβραυμ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΟΣΙΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο ΜΑΚΡΗΣ – Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

I. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ	17
II. ΤΟ ΞΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ	38
III. Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ	58
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	122

ΑΓΙΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΚΡΗ
ΑΠΑΝΤΑ Α΄

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΤΟ ΕΠΙΚΛΗΝ ΜΑΚΡΗ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΝΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ	134
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	135
II. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	139
III. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΣΤΟΝ ΑΘΩ	157
IV. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ	217
V. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΣΤΗΝ ΡΩΜΗ	237
VI. ΟΙ ΑΡΕΤΕΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ	291
VII. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ	313
VIII. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	327
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΔΑΥΪΔ ΤΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	330

ΑΓΙΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΚΡΗ – ΑΠΑΝΤΑ Α΄

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΑΘΩ ΤΟΥ ΕΠΙΚΛΗΝ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΗ	384
ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΜΟΝΩΔΙΑ ΕΠΙ ΤΩ ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑ ΠΑΤΡΙ, ΤΩ ΑΓΙΩΤΑΤΩ ΚΥΡΩ ΔΑΥΪΔ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΩ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ	470
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	497